

**Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ**

**МАТЕРІАЛИ
V Всеукраїнської
науково-практичної інтернет-конференції
молодих учених та студентів**

31 жовтня – 1 листопада 2018 року, м. Умань

**Умань
ВПЦ «Візаві»
2018**

Чвертко Л. А., к. е. н., доцент

Чолинець Я. В., студентка

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

АГРОСТРАХУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІНІМІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ

Проблеми забезпечення потреб країни в сільськогосподарській сировині та продовольстві, а також нарощення відповідних експортних можливостей належать до тих, що постійно перебувають у полі зору науковців та практиків.

Кризові явища в економіці та політична нестабільність негативно позначаються на результатах функціонування аграрного сектора України. Поряд із постійним вибуттям основних засобів, скороченням вирощування сільськогосподарських культур, перед аграрними виробниками постала проблема забезпечення власного виробництва необхідним обсягом фінансових ресурсів [2. с. 54]. Водночас результати господарювання сільськогосподарських підприємств значною мірою визначаються сезонністю виробництва, залежністю від погодних та кліматичних умов та дією цілого ряду інших факторів, вплив яких у багатьох випадках неможливо контролювати. Внаслідок цього з кожним роком для сільгоспвиробників небезпека прямих матеріальних втрат або недоотримання бажаного результату (доходу, прибутку) зростає.

Високий рівень ризиків сільськогосподарського виробництва в Україні зумовлює необхідність пошуку ефективних інструментів управління ними. В економічно розвинених країнах для забезпечення стабільності розвитку сільського господарства широко використовується страхування.

Головна мета страхування в аграрному секторі економіки полягає у стабілізації виробництва шляхом відшкодування втрат внаслідок несприятливих подій, настання яких не можна передбачити у часі та просторі [1].

Агροстрахування функціонує на основі двосторонньої економічної вигоди, об'єднує інтереси учасників ринку аграрного страхування і держави, першочергове завдання якої – забезпечення стабільного економічного зростання добробуту громадян і їх соціального захисту. Відсутність дієвого захисту інтересів аграріїв від сільськогосподарських ризиків є однією з важливих проблем у розвитку аграрного сектора економіки. Адже навіть у високорозвинених західних країнах, де ризики в сільському господарстві мінімізовані за рахунок високих технологій сільське господарство все ж залишається надто ризиковим і часто збитковим.

Страховання є відносно недорогим у порівнянні з іншими способами управління ризиками. Сільгоспвиробники, уклавши договір страхування, в разі повної або часткової втрати врожаю покривають свої збитки за рахунок страхових виплат. Компенсація збитків завдяки страхуванню дозволяє аграріям здійснювати своєчасний розрахунок з переробниками, постачальниками матеріально-технічних ресурсів та іншими партнерами.

Застосування страхових механізмів управління сільськогосподарськими ризиками є важливою умовою підвищення ефективності виробництва в аграрному секторі. Агростраховання створює умови для впровадження у виробничі процеси сучасних технічних та технологічних досягнень. Водночас мінімізація виробничих та ринкових ризиків спрощує сільгоспвиробникам доступ до кредитних ресурсів, а також у разі настання несприятливої події за рахунок страхового відшкодування забезпечує своєчасне повернення взятих у кредит коштів, що є дуже важливим в сучасних умовах господарювання в Україні.

Слід відзначити, що страхування як спосіб управління ризиками на рівні сільськогосподарського підприємства має ряд особливостей. Зокрема, ці послуги мають ризиковий і авансовий характер. Страхову премію потрібно сплатити вже на початку дії договору, не знаючи, чи настане страховий випадок, а отже, чи виникне необхідність у виплаті страховою компанією компенсації. Крім того, узгодження умов страхування та процедура укладання договору може зайняти деякий час, протягом якого підприємство залишається без захисту.

Сучасний стан відносин щодо захисту майнових інтересів сільгоспвиробників, характеризується повільністю та складністю розвитку. Спроби покращити ситуацію у цій сфері, зокрема, запровадження у 2002 р. обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, а також врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності [4], не дали бажаних результатів [8].

Певні позитивні зрушення у сфері агростраховання мали місце після ухвалення у 2004 р. Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» [3], яким передбачено компенсацію з держбюджету частини страхових премій, що сплачуються сільгоспвиробниками за договорами страхування. Проте через згортання субсидіювання у період розпалу фінансово-економічної кризи ці результати у 2009-2011 рр. були нівельовані.

Для забезпечення розвитку та дієвості системи страхування сільськогосподарських ризиків у 2012 р. ухвалено Закон України «Про

особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [5], запроваджено окрему ліцензію на здійснення страхової діяльності у формі добровільного страхування сільськогосподарської продукції, розроблено низку страхових продуктів, які можуть бути використані як стандартні продукти для удосконалення діяльності ринку. Однак нестабільна економічна ситуація в країні та брак бюджетних коштів для компенсації страхувальникам вартості страхових платежів негативно позначилася на показниках діяльності ринку агрострахування. За оцінками експертів, до 2015 р. ринок демонструє тенденцію до повільного скорочення: зменшуються кількість укладених договорів, обсяг застрахованих площ та зібраних страхових премій [7; 9]. Вперше після тривалого періоду спаду ринок агрострахування продемонстрував деяке пожвавлення у 2016-2017 рр. [6].

Дотепер в Україні сільськогосподарські товаровиробники розглядають страхування не як спосіб мінімізації ризиків та запобігання можливого банкрутства, а як додаткові непродуктивні витрати, що здорожують собівартість продукції. Після припинення субсидіювання страхових премій з держбюджету основними страхувальниками є агрохолдинги та великі сільгосппідприємства, що мають достатні фінансові ресурси та зацікавленість в підвищенні рентабельності агробізнесу.

Недосконалість системи законодавчого регулювання ринку агрострахування, а також невиконання у повному обсязі певних чинних нормативних положень, зокрема, щодо державного субсидіювання страхових премій, є значною перешкодою розвитку цих відносин. Змінити ситуацію у сфері страхування сільськогосподарських ризиків, на думку дослідників, здатні лише системні зусилля уряду, вдосконалення системи законодавчого регулювання ринку агрострахування та надання системної державної підтримки цьому сектору.

Таким чином, сільське господарство, як галузь, що особливо схильна до впливу зовнішніх факторів, не зможе конкурувати на світовому ринку сільгосппродукції без ефективного застосування такого фінансового інструменту управління ризиками як страхування. Ринок агрострахування в Україні потребує вдосконалення державного регулювання, в тому числі й щодо механізмів виконання чинних нормативно-правових актів, та системної фінансової підтримки з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Зуб Г. І. Державна політика щодо розвитку страхування сільськогосподарських ризиків / Г. І. Зуб, О. Є. Гудзь // Облік і фінанси АПК. – 2006. – № 6. – С. 83-88.

2. Корнієнко Т. О. Сучасний стан та ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств регіону / Т. О. Корнієнко // Економіка, фінанси, право. – 2017. – № 11/2. – С. 54–59.

3. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24 червня 2004 року № 1877-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>

4. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 липня 2002 р. № 1000 (Постанова втратила чинність на підставі Постанови КМ № 818 від 08.09.2010) – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1000-2002-п>.

5. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : Закон України від 9 лютого 2012 року № 4391-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.

6. Ринок агрострахування України у 2017-му андерайтинговому році. Аналітичне дослідження / Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії», Міжнародна фінансова корпорація (IFC, Група Світового банку), у співпраці з Міністерством аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00624.pdf>.

7. Ринок агрострахування України. Фокус на 2014-2016 роках / Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00564.pdf>.

8. Чвертко Л. А. Страхование сельскохозяйственной продукции в Украине / Л. А. Чвертко, Т. В. Литовкина // Направления повышения стратегической конкурентоспособности аграрного сектора экономики : Материалы Международной научно-практической конференции ; М-во обр. и науки РФ; ФГБОУ ВПО «Тамб. гос. ун-т им. Г. Р. Державина»; [отв. ред. А.А. Бурмистрова]. Тамбов: Изд-во ТРОО «Бизне-Наука-Общество», 2013. – С. 225–231. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/handle/6789/2497>.

9. Чирва О. Г. Управління конкурентним розвитком харчових підприємств: інструменти, принципи, умови / О. Г. Чирва // Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал. – Херсон, 2013. – №30. – С.298-303.